

Tarih: Ocak 2014

Millî Reasürans T.A.Ş.
adına sahibi

H. Hulki YALÇIN

İnceleme Kurulu
BAŞKAN

Barbaros YALÇIN
ÜYE

Y. Kemal ÇUHACI
ÜYE

Özlem CİVAN
ÜYE

Kaan ACUN
ÜYE

Muhittin KARAMAN
ÜYE

Güneş KARAKOYUNLU

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Burcu AYTEN

Basın Yayın Koordinatörü
Ebru FERAY

Dizgi
Ebru FERAY

Kapak Dizaynı
Umut SİLE

Renk Ayrımı
FİLMEVİ

Baskı
CEYMA MATBAASI
Matbaacılar Sitesi
Yüzyıl Mah. 4. Cad. No. 123
Bağcılar - İstanbul

Yönetim Yeri:
Merkez

Maçka Cad. 35
34367 Şişli / İstanbul

Tel : 0-212-231 47 30 / 3 hat
E-mail : reasuror@millire.com.tr
Internet : <http://www.millire.com.tr>

Yayın Türü: Yerel süreli yayın

3 ayda bir yayınlanır.

**Dergide yer alan yazıların
içeriğinden yazı sahipleri
sorumludur**

İÇİNDEKİLER

Siber Riskler	4
Sigorta Sektöründe Yaşanan Değişime Rağmen Yeteri Kadar Üretim Artışı Sağlanamamaktadır	10
Yükselen Piyasalara İtinayla Yaklaşmak	19
Tazminat Esaslı (Indemnity Triggered) Katastrofik Tahvillerin Kullanımı Giderek Artmaktadır	23

Reasürör Gözüyle

İnsan yaşamı ile bağlantılı her alanda kaydedilen tüm teknolojik gelişmeler bir taraftan hayatı kolaylaştırırken, diğer taraftan, toplumların ekonomik, sosyal, kültürel altyapılarını yeniden şekillendirerek, bireyler arasında farklı ilişkilerin söz konusu olduğu yeni toplumsal düzenler meydana getirmektedir. Bilgi teknolojilerindeki gelişmeler de, aynı şekilde, başlangıçta insanların yaşamlarına sağladığı olumlu katkılarla yaşam kalitesinin önemli ölçüde yükselmesine neden olmuş, ancak günlük yaşam içindeki ağırlıklarının giderek artmasına bağlı olarak, daha önce hiç karşılaşılmamış birtakım tehlikeleri de beraberinde getirmiştir. Bu tehlikeler, insanların günlük yaşamını doğrudan ilgilendiren bilgi teknolojilerinden kaynaklandığı için toplumsal hayatı durma noktasına getirebilecek çok ciddi sonuçları barındırmaktadır. Sayın Selçuk Ünal, “Siber Riskler” adlı çalışmasında, bu tür risklerle ilgili kapsamlı bilgiler vermekte ve konunun hukuki ve sigorta boyutunu incelemektedir.

Bir ülke ekonomisinin gelişmişlik düzeyi, o ülkede yaşayan insanların yaşam kalitesini ilgilendiren birçok alanda gelişmiş olmasıyla çok yakından bağlantılıdır ve sadece o ülkenin ekonomik büyüklüğü ile ölçülemez. Ekonomik açıdan büyük olduğu halde, bu büyüklüğü kendi nüfusuna sosyal, kültürel ve ekonomik olmak üzere birçok faktöre bağlı olarak dengeli bir şekilde dağıtamamış bir ülkenin de, takdir edileceği üzere, ekonomik açıdan gelişmiş olduğu iddia edilemez. Bu açıdan bakıldığında, sigortacılık sektörü gibi insanların günlük yaşamlarının çok içinde olan bir sektörün gelişmesi o ülkenin sadece ekonomisinin büyüklüğü ile değil, ekonomik gelişme düzeyi ile çok yakından bağlantılıdır. Sayın Doç. Dr. Şebnem Uralcan hazırlamış olduğu, “Sigorta Sektöründe Yaşanan Değişime Rağmen Yeteri Kadar Üretim Artışı Sağlanamamaktadır” adlı çalışmasında, sigortacılık sektöründe üretimin olması gerektiği ölçüde artmamasının nedenlerini incelemektedir.

Yabancı Basından Haberler Bölümünde ise, artık doyumluğa ulaşmış Batılı sigorta şirketlerinin, üretimlerini artırabilmek amacıyla faaliyetlerini yoğunlaştırdıkları yükselen piyasalarda karşılaşılabilecekleri sorunlara değinen makalenin yanı sıra, kullanımı giderek artmakta olan Afet Bonoları hakkında ayrıntılı bilgi veren diğer bir makalenin çevirileri yer almaktadır.

Siber Riskler

Giriş

Günümüzün global dünyasında hızla değişen ve belirsiz bir risk coğrafyası üzerinde faaliyet gösteren sigortacıların yükselen riskleri tespit etmesi ve anlaması hem uzun vadeli yükümlülüklerini yönetmek açısından, hem de hizmet sundukları topluma ve iş dünyasına zamanında ve etkili çözümler sunabilmeleri açısından hayati önemdedir. Yükselen riskler, teknoloji, bilim veya hukuk teorilerindeki değişiklikler nedeni ile ortaya çıkan ve gelecekte gerçek hasar taleplerine dönüşmesi muhtemel olan görünür olgulardır. Bunlar yeni ve öngörülemeyen durumlar olabileceği gibi daha önceden bilinen risklerin çeşitli nedenlerle evrim geçirmesi veya hasar talebine neden olması beklenmeyen olguların yeni hukuk yorumları, yargı içtihatları veya mevzuatın ortaya çıkması nedeni ile hasar talepleri doğurur hale gelmeleri şeklinde de ortaya çıkabilirler. Bu bağlamda dünyada son dönemde ortaya çıkan ve yükselen riskler

olarak adlandırabileceğimiz başlıca riskler arasında siber riskler, nanoteknoloji, genetiği değiştirilmiş ürünler, iklim değişikliği, küresel ısınma ve güneş fırtınaları sayılabilir.

Sigorta endüstrisi bu saydıklarımız gibi yükselen riskler hakkında bilinçli olmalı, bu risklerin gelişmesine paralel olarak gerekli risk yönetimi ve sigorta çözümlerini geliştirmektedir. Sigortanın amacı, riski poliçe sahipleri arasında yayarak hasarları oluşacak prim havuzundan karşılamaktır. Her sigortalı belli bir yılda hasar oluşturmayacaktır, ancak her bir poliçe sahibinin ödeyeceği prim riskin tüm poliçe sahipleri arasında yayılmasına yardımcı olacaktır. Sigortalıların poliçe için ödeyeceği prim; hasar ödenme olasılığı, ödenebilecek hasarların olası frekans ve şiddeti değerlendirilerek belirlenmek zorundadır. Bu da sigorta konusunun geçmişte ürettiği hasarlar, coğrafi veya diğer özellikler açısından benzer poliçelerin geçmişte ürettiği hasarlara bakılarak sağlanır. İş, yükselen risklere karşı teminat sağlayan poliçelere gel-

diğinde ise, işin özelliği gereği sigortacıların elinde geçmiş hasarlarla ilgili yeteri kadar bilgi olmaması nedeni ile sigortacılar primi ve poliçe şartlarını belirleyebilmek için tecrübe ve önsezilerine güvenmek durumundadırlar. Aynı durum reasürans şirketleri için de geçerlidir.

Sigortacıların karşı karşıya olduğu olguların içinde kesin olan biri varsa o da yeni risklerin ortaya çıkmaya devam edeceğidir. Yukarıda da bahsettiğimiz gibi, yeni teknolojiler ortaya çıktıkça yeni riskler ve bu risklerin yeni hasar taleplerine dönüşmesini sağlayan yeni hukuk teorileri de ortaya çıkar. Sigorta endüstrisi paket poliçeleri 1940'larda ve 1950'lerde geliştirmeye başladığında, asbest riskleri nedeni ile yüksek hasar ödemeleri ile karşılaşabileceğini öngörmemişti. Bilim geliştikçe, binalarda ve sanayide yoğun şekilde kullanılan asbestin akciğer kanserine ve yer altı sularının kirlenmesine neden olduğu, etkisinin senelerce sürdüğü ortaya çıkarıldı. Asbestin neden olduğu hastalık ve ölümler toplumsal bir

sorun haline gelecek kadar artınca asbest nedeni ile ortaya çıkan mağduriyetleri gidermek için mevcut kanunlar mahkemeler tarafından daha sosyal bir bakış açısı ile yeniden yorumlandı. Tazminat yükümlülüğü ile karşılaşan tarafların başında senelerce önce ticari paket poliçeleri düzenleyen sigorta şirketleri vardı. Dünyanın birçok ülkesinde sigortacılar büyük hasar ödemeleri yapmak zorunda kaldılar. Bu hasarları ödemek zorunda kaldıkları poliçelerin hepsi de zamanında son derece mütevazı primler alınarak düzenlenmişti. İşte sigortacılar benzer bir kötü senaryoyu ileride tekrar yaşamamak adına faaliyetleri içinde mutlaka yükselen risklerin değerlendirilmesine yer vermek zorundadır.

Yükselen risklerden kaynaklanan hasar ödemeleri hiç beklenmedik durumlardan doğabilir. Örneğin genetiği değiştirilmiş ürünler nedeni ile bir ülkenin ihraç ettiği tüm tarım ürünlerine çeşitli ülkeler tarafından ithal yasağı getirilebilir. Sigortacılar İş Durması teminatı içeren poliçelerinin bu tür bir riskin gerçekleşmesi durumunda hasar ödemesi yapmıyacağını mutlaka değerlendirmelidir. Yazının geri kalan kısmında kapsamının genişliği ve değişim hızının yüksekliği nedeni ile yükselen riskler arasında önemli bir yeri olan siber riskler irdelenecektir.

Siber Risk Nedir?

20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren bilgi teknolojilerinin toplumsal altyapı içindeki ağırlığı giderek artmış ve yaşadığımız son yirmi yıl içinde de toplumlar altyapısal anlamda bilgi teknolojilerine iyice bağımlı hale gelmişlerdir. Ulaşım ve iletişim sistemlerinden bankacılığa kadar ülkelerin bütün altyapıları artık bilişim sistemleri ile entegredir. Bu sistemlerdeki hata ve kesintilerin kamu hizmetlerinin ve toplumsal hayatın durması ve can kaybı gibi çok ciddi sonuçları olabilir.

Bu teknolojik altyapının zaafı ülkelerin birbiri ile olan politik rekabeti kapsamında da değerlendirilen bir durum olduğundan siber risklere karşı güvence sağlanması Türkiye de dâhil birçok ülkenin milli güvenlik stratejisinin bir parçası haline gelmiştir. İlaveten Türk Ceza Kanunu da dâhil birçok ülkenin ceza kanunlarına siber suçlarla ilgili özel maddeler koyulmuştur. Ceza hukukumuzda bilişim teknolojileri kullanma yoluyla işlenen suçlar, henüz birkaç sene öncesine kadar basit bir “üçüncü kişiye zarar verme suçu (nas-ı ızrar)” olarak değerlendirilirken, bugün çok daha iyi tanımlanmış ve cezası ağırlaştırılmıştır.

Bilişim sistemlerine bu denli bağımlı hale gelmiş toplumlarda ekonomik faaliyet gösteren her türde organizas-

yonun bekası ve büyümesi için bilgi teknolojilerini en etkili biçimde kullanmak artık hayati önemdedir. Bilişim sistemleri iş dünyasına 1970'li yıllardan itibaren muhasebe ve arşivleme gibi idari ve mali faaliyetlerde kullanılarak girmiş, zaman içinde kullanım alanları genişleyerek özellikle internet teknolojisinin gelişmesini takiben şirketlerin tüm operasyonları bilişim teknolojileri ve internetle bir şekilde bağlantılı hale gelmiştir. Bilişim teknolojileri içinde internetin ağırlığı o derecede artmıştır ki, artık bilişim teknolojilerine yapılan her referans akla hemen interneti getirmektedir. İnternet ise hem içerik, hem de çerçeve olarak büyük bir hızla gelişmekte ve değişmektedir. e-posta ve interaktif web siteleri; iş modellerini, işletmenin birçok faaliyetini, sözleşmeleri ve işlemleri tamamen elektronik ortamda yapılabilir hale getirmiştir. İnternet teknolojilerinin iş dünyasına sağladığı avantajlar aynı zamanda dikkate değer ölçüde yeni tehlikeler doğurmuştur. İlk çıktığı dönemde internet teknolojisi internet siteleri ve e-posta ile sınırlı iken günümüzde proaktif internet siteleri ve sosyal medya internetin işlevini tamamen farklı boyutlara taşımıştır. Bilişim teknolojileri, iş organizasyonları için muhasebe ve arşiv gibi klasik işlevlerin yanında, işin içine internetin de girmesi ile, iş görüşmelerinin ve iç iletişimin sağlandığı bir iletişim

aracı, hem tanıtım, hem de anında sipariş almayı sağlayan önemli bir pazarlama aracı, danışmanlık ve rehberlik hizmeti sunmayı ve almayı sağlayan bir hizmet aracı haline gelmiştir.

Organizasyonlar, bilişim teknolojileri nedeni ile karşı karşıya oldukları riskleri iyi anlamak zorundadır. Çünkü teknoloji ve internet, doğaları gereği hızlı değişen alanlardır; bu durum beraberinde getirdikleri risklerin de değişken olduğu anlamına gelir. Yönetilemeyen risk tehlike demektir. İnternet risklerini yönetmede başarısız olmanın kaçan yeni iş fırsatları, gelişen iş alanlarına girmede başarısızlık ve yeterli rekabet gücüne ulaşamama gibi sonuçları olacaktır.

Siber riskler şirketlerin operasyonlarına hiç umulmadık biçimlerde zarar verebilir. İnternet harici risklerden örnek vermek gerekirse, gecikmeler ve bütçe aşımı nedeni ile yeteri kadar test edilmeden devreye sokulmuş bir otomasyon sistemi, kullanılmaya başlandıktan bir süre sonra üretilmediği veya hatalı ürettiği işlemler nedeni ile bir şirketin operasyonlarını durma noktasına getirebilir.

Siber riskler teknoloji, veri ve enformasyonun işleme ve kullanılma tarzı ile yakından ilişkilidir. Günlük operasyonlarında teknoloji kullanan, enformasyonu bilişim sistemleri yardımı ile üreten, toplayan, işleyen, saklayan tüm şirketler,

başka bir deyişle –belki en küçük ölçekli olanlar dışında– tüm iş dünyası siber risklerin etki alanındadır. Siber riskler, aralarındaki sınırların kısmen belirli ve geçişken olduğu not edilmek kaydıyla başlıca internet riskleri ve teknolojik riskler olarak iki ayrı gruba ayrılabilir.

Farklı ülkelerde yapılan istatistik destekli araştırmalara bakıldığında siber risklerin kapsam, vahamet ve frekansının arttığı kolayca değerlendirilebilmektedir. Bilgisayarların ilk yayıldığı senelerde başlıca tehdit olan ve zararları genellikle sistemleri geçici olarak devre dışı bırakmaktan öteye gitmeyen bilgisayar virüsleri risk sıralamasındaki yerlerini artık birçok farklı yönden zarar veren çok daha karmaşık ve etkisi büyük tehditlere bırakmaktadır.

The European Cybercrime Centre (EC3 or EC³), Avrupa Birliği tarafından kurulma aşamasında olan ve Europol'e bağlı olarak çalışacak bir organizasyondur. Bu merkezin görevi üye ülkelerin arasında siber suçlarla mücadele konusunda koordinasyon sağlamak, siber suç şebekelerinin faaliyetlerinin önlenmesine yardım etmek, konuyla ilgili teknik bilgi ve uzmanlık üretmektir. Merkez beş uzmanla çalışmaya başlamış olup, 2013 yılının sonuna kadar bu sayının 40'a çıkarılması, tam anlamıyla fonksiyonel olmasının ise 2015 yılını bulması beklenmektedir.

Bu noktada özellikle gizlilik ihlali kaynaklı risklere dikkat çekilmelidir. Siber risklerin evriminin bu aşamasında giderek arttığı görülen gizlilik ihlali riskleri, sosyal mühendislik, çalıntı veri ticareti ve Wikileaks/Edward Snowden olaylarında olduğu gibi siyasi aktivizmden kaynaklanmaktadır. Siyasi aktivizm eylemleri ile açıklanan gizli bilgiler genellikle doğrudan şirketleri hedef almasa da hükümetler, devlet kuruluşları ve ordular ile iş ilişkisi içinde olan şirketlerin de bilgilerinin ifşasına neden olabilir. Bu tür faaliyetler nedeni ile ortaya çıkan zararların terör eylemi sayılıp sayılmayacağı konusunda farklı mahkeme kararları vardır. Wikileaks/Snowden olayı türünden bir eylemin doğuracağı bir zararın terör eylemi sayılmayacağı yorumunu getiren bir mahkeme kararı ile karşılaşılmasının her zaman mümkün olduğu, bu durumda bu tür bir zararın terör istisnası bulunan bir policeden dahi ödenebilecek olmasının All Risk polişelerinin değerlendirme sürecinde mutlaka göz önünde bulundurulması gereken bir husus olduğu söylenebilir.

Hemen eklemek gerekir ki, gizlilik ihlali riskleri, özellikle siyasi aktivizm amaçlı faaliyetler, birçok ülkede devletin şirketler için yeni bilgi güvenliği mevzuat ve standartları getirmesine neden olmakta, şirketlerin faaliyetlerini yürüten bu mevzuat ve standartları

ihlal etmesi sonucu yaptırımlara uğraması ya da mevzuat ve standartlara uyum sağlamak için organizasyonda yapılan değişikliklerin şirketin operasyonunu olumsuz etkilemesi durumu ise başlı başına ayrı bir risk oluşturmaktadır.

Türkiye’de de gerçekleştiği için örnek olarak verilmesi fayda sağlayabilecek bir risk, hem işleri gereği sistemlerinde birçok başka şirket ve şahsın hassas verilerini barındırıyor olmaları, hem de banka ve büyük şirketlerin aldığı siber güvenlik önlemlerini alma imkânlarının olmaması nedeni ile nispeten kolay hedefler oldukları için siber suç organizasyonlarının en gözde avlarından biri olan mali müşavirlik ve muhasebe bürolarının sistemlerinde bulunan müşteri bilgilerinin ele geçirilmesi veya ele geçirilmesi tehdidi yoluyla müşavir/muhasebeciden şantajla para alınması yoluyla gerçekleştirilen siber suçtur. Şantaj suçu, mahiyeti gereği genellikle gizli kaldığı için bu suçların sayısı ve vahametini tahmin etmek zor olsa da, bu suçla mücadele edilmesi için ülkemizde meslek odalarının ilgili kamu kuruluşları nezdinde girişimlerde bulunduğu bilinmektedir.

Sosyal Mühendislik

Bilgi güvenliği bağlamında sosyal mühendislik; psikolojik manipülasyonlar yoluyla kurbanların elektronik sistemler

üzerinde bazı işlemleri yapması veya bazı bilgileri ifşa etmesinin sağlandığı dolandırıcılık faaliyetlerine verilen genel adıdır. Bilgi toplama ve sistem giriş yetkisi sağlamaya yönelik bir tür dolandırıcılık olup, geleneksel dolandırıcılık yöntemlerine göre çok daha kapsamlı ve detaylı bir planla gerçekleştirilir ve tek bir operasyonla çok sayıda insana uygulanabilir.

Her türden siber risk kuruluşlar için ciddi finansal zarar ve itibar kaybına yol açma potansiyeline sahiptir. Tehdit birden çok yönlü ve karmaşıktır. İhmalkâr bir personelin yapacağı hatalardan kaynaklanabileceği gibi, dışarıdan kötü niyetli müdahaleler de söz konusu olabilir.

Yeni yayınlanan “Verizon Security Consultants 2013 Yılı Veri İhlali Soruşturmaları Raporu”ndaki tahmine göre ABD’de 2013 yılındaki siber saldırıların %92’si zararlı yazılımlar ve hackerlik faaliyetleri yoluyla yapılmış, saldırıların %29’unda sosyal mühendislik metodlarından bir şekilde faydalanılmıştır. Gerçekleşen saldırıların üçte ikisinin keşfedilmesi bir ay veya daha fazla sürmüştür. İlaveten, geçtiğimiz son birkaç yıl içinde hackerler, sınırlı amaçları olan uyumsuz gençlerden, büyük ticari veya politik amaçları olan, bir kısmı istihbarat örgütleri tarafından desteklenen son derece karmaşık ve geniş uzman şebekelerine dönüşmüşlerdir.

Batı’da birçok hukuk firması, müvekkillerine web sitelerinin güvenli bir bölgesine girerek davaları hakkındaki güncel bilgileri alma imkânı sunmaktadır.

Risk Yönetimi

Siber risklerin yönetiminde çıkış noktası, ticari faaliyet veya mesleğin icrasını etkileme potansiyeli olan siber risk ve etkilerin tespiti olmalıdır.

Şirket veya organizasyonun; elektronik ortam ve internet üzerinde sahip olduğu kritik bilgi ve verilerin envanteri yapılmalı ve bu bilgilerin kaybedilmesi veya kötü niyetli kişilerin eline geçmesi durumunda şirketin varlıklarında doğabilecek maddi ve finansal zarar, uğranabilecek itibar kaybı, 3. şahıslara karşı doğabilecek yasal sorumluluklar değerlendirilmelidir.

Bilgi teknolojisi hizmetlerinin bir kısmının dış kaynaklar tarafından sağlanması, (outsourcing), internet sitesi ve sosyal medya hesaplarının yönetimi, online reklam ve bilgilendirme faaliyetleri, donanım ve yazılım desteği, internet servis sağlayıcısı, sistem danışmanlığı gibi 3. şahıslar tarafından sağlanan hizmetler açısından dışarı bağımlılık durumunun yanı sıra, bilgi teknolojisi alanında dışarıdan hizmet alınan 3. şahıslara bağımlılığın ne boyutta olduğu irdelenmeli, bu tür dış kaynaklarla olan gizlilik, hizmet ve danışmanlık

sözleşmelerindeki hukuki ve teknik eksikler giderilmelidir. Dışarıdan bu tür hizmetler sağlayan kişi ve kuruluşların kendi gizlilik ve siber güvenlik süreçlerinin, ilgili dokümantasyonlarının ne ölçüde yeterli olduğu sorgulanmalı ve hizmetlerin bu açıdan eksiği daha az olan kişilerden alınması sağlanmalıdır.

Organizasyonun siber güvenliğini sağlayan antivirüs ve güvenlik duvarı gibi yazılım ve donanım sistemlerinin güvenilirlik ve güncellik durumu incelenmelidir. Şirket personeli, ister kişisel hesapları, isterse de şirket hesapları üzerinden internet ortamında ve özellikle sosyal medyada şirketi itibar kaybına ve yasal tazmin yükümlülüğüne uğratabilecek faaliyetler hakkında bilgilendirilmeli ve sosyal medya ile personelin internet üzerindeki aktiviteleri sırasında dikkat etmeleri beklenen hususlar kendilerine yazılı olarak tebliğ edilmeli, kritik işlem ve süreçler için e-posta kriptolama, SSL (Secure Socket Layering), elektronik imza gibi güvenlik teknolojilerinin kullanımı prosedürlere dâhil edilmelidir.

Siber risklerin gerçekleşmesi durumunda kritik fonksiyonların devamını sağlamak, zararları önlemek ve azaltmak için yapılacakları içeren kriz planları ve yedek sistemler oluşturulmalı ve elbette tüm bu risk yönetimi süreci dikkatle dokümanite edilmelidir.

Siber Risk Sigortaları

Siber risk yönetim stratejisinin önemli bir kısmını sigorta çözümlerinin uygulanması oluşturmaktadır. Sigorta en basit anlamıyla riskin transfer edilmesidir. Sigorta poliçeleri hiçbir zaman etkili yönetim stratejilerinin yerini alamaz. Ancak belirli bir riskin azaltılması ile ilgili mümkün olan tüm adımlar atıldıktan sonra organizasyonun emniyetini tam anlamıyla sağlama almak için mutlaka yapılması gereken bir işlemdir. Bir organizasyonun risk yönetimi süreci siber risklerin uzman sigortacılarına transferini mutlaka içermelidir. Dünyada, özellikle Batı'da siber riskleri teminat altına alma konusunda uzman olan birçok broker ve underwriter mevcuttur.

Siber riskler için verilen sigorta teminatları internet riskleri açısından:

- Fikir ve telif haklarının çalınması sonucu doğan zararlar,
- Karalama ve hakaret gibi fiillerden doğan sorumluluklar,
- Siber risklerin gerçekleşmesi nedeni ile ortaya çıkan itibar kayıplarının telafisi için yapılması gerekli halkla ilişkiler ve tanıtım faaliyetleri gibi masraflar,

- Yanlış ve kişilik haklarını ihlal edici internet reklamları sonucu doğan tazminat yükümlülükleri,
- Yukarıda muhasebecilerle ilgili olarak da bahsettiğimiz gibi veri ele geçirmek veya sistem girişi elde etmek sureti ile yapılmak zorunda kalınan şantaj ödemeleri gibi masraflar,
- Çalışanların hata, ihmal ve tedbirsizlikle veya kasten neden olduğu gizlilik ihlalleri nedeni ile ortaya çıkan tazminat yükümlülükleri (örneğin çalışanlar, müşteriler ve tüketicilerin verilerinin ifşası),
- Siber riskin gerçekleşmesi sonucu 3. şahısların verilerinin ifşası durumunu ilgili şahıslara bildirmek için yapılan masraflar.

Teknolojik riskler açısından:

- Sistemler, şebekeler ve bilgisayar donanımlarına gelen zararlar (örneğin hacker veya virüs aktiviteleri nedeni ile güvensiz hale geldikleri için yenilenmek zorunda kalınan sistem ve donanımlar),
- Bilişim sistemlerindeki sorunlar, hacker ve virüs saldırıları nedeni ile gerçekleşen İş Durması ve Kâr Kaybı zararları,

- Mevzuat ve standart ihlalleri sonucu doğan zararlar (para cezaları gibi),
- Belli bazı durumlar için hukuksal koruma sigortası, olarak sayılabilir.

Yukarıdaki teminatların sayı ve türlerinden de anlaşılacağı gibi siber risk sigortacılığı alanında belli bir örnek poliçe

olmayıp, her sigortalı organizasyonun nitelik ve ihtiyaçlarına göre birçok ek teminatı içeren şemsiye poliçeler düzenlenmektedir. Her sigortalı için gerekli risk analizini yapıp poliçeye eklenecek doğru ek teminat ve limitleri belirlemek gerekmektedir. Sigorta teminatı verilecek organizasyonun sahip olduğu –bir önceki bölümde kısaca bahsetmiş olduğumuz– operasyonel ve teknolojik siber güvenlik önlemlerinin yeterlilik düzeyi teminatın içeriğini ve primi belirlemede önemli bir etken olup, Türkiye’de bu alanda çalışacak sigorta profesyonellerinin, –ellerinde yeterli geçmiş hasar bilgisi olmadığından– özellikle siber güvenlik teknolojileri hakkında belli ölçüde bilgi sahibi olmasının önemli olduğu değerlendirilebilir.

Kaynaklar

- *Cyber Risks for Business Professionals - A Management Guide*, Rupert Kendrick, 2010
- *Emerging Technological Risk*, Stuart Anderson, Massimo Felici, 2012
- *Insuring the Bottom Line: How to Protect Your Business From Liabilities, Catastrophes, and Other Business Risks*, David Russell, 1996
- <https://www.europol.europa.eu/ec3>

Selçuk ÜNAL
Millî Reasürans T.A.Ş.

Sigorta Sektöründe Yaşanan Değişime Rağmen Yeteri Kadar Üretim Artışı Sağlanamamaktadır

Insanların tesis ettiği risk yönetim türlerinden biri olarak sigorta, özellikle mal dolaşımı risklerini elimine ederek karada ve denizde ticareti mümkün kılan bir organizasyon olarak tarihin çok eski dönemlerinden beri sosyoekonomik hayatın içinde yer almıştır. 17. yüzyılda Büyük Londra Yangını'ndan sonra sivil riskler de kapsama alınmış, 18. ve izleyen yüzyıllarda olasılık hesapları şans oyunlarının dışında sigortacılıkta da kullanılabilir hale getirilmeye başlanmış, Büyük Sayılar Yasası geliştirilmiştir. 19. yüzyılda küreselleşme kavramı gündemde değilken sigorta şirketleri küresel şirket denebilecek boyuta ulaşmış, 20. yüzyılda bilgi teknolojilerini ilk destekleyen ve kullanan şirketler olmuşlardır. Çeşitli yöntemlerle sağlanan teorik bilgi birikimi somutlaştırılarak risk yönetimi bir disiplin içinde hayata geçirilmiştir.

20. yüzyılın başında, sigorta kuruluşlarında risk yönetimi amacıyla oluşturulan fonların önemi anlaşılmış ve özellikle II. Dünya Savaşı'ndan sonra bu fonlar kalkınmanın, gelişme-

nin ve büyümenin çarpanı, hızlandırıcı olmuştur. Sigorta faaliyetleri, risk yönetiminin yanı sıra bir mali kurum olarak da işlevlerinin önemini artırmış, hatta ekonomik (makro) işlevleri risk yönetimi işlevlerinden daha çok önem taşımaya başlamıştır. Bu işlevlerden yararlanan ülkeler tasarruf –yatırım– GSMH (GSYİH) döngüsünü büyümeye doğru yönlendirebilmiş kısa sürede gelişmiş ülke unvanını kazanmışlardır. O nedenle işlevlerin işlerlik kazandığı toplum ve ülkelerde işlevlerin işlerlik kazanmadığı ülkelere oranla sosyoekonomik ve politik gelişmelerde önemli farklılıklar görülmektedir.

Bu yazının amacı, sigorta faaliyetlerinin ekonomi içindeki üretkenliğini artırabilen ülkelerle ülkemizdeki sigortacılığın gelişmesini karşılaştırarak ülkemiz sigortacılığının bugünkü durumu ile ilgili bulguları somutlaştırmak ve bir sonuca ulaştırmaktır. Bu amaçla kullanılacak üretim verileri Prim/GSMH ya da GSYİH (Gayrisafi Milli Hasıla ya da Gayrisafi Yurt İçi Hasıla), KBP (Kişi Başına Prim) har-

caması ve KBP/KBG (Kişi Başına Prim/Kişi Başına Gelir) verileri olacaktır.

Direkt Prim/GSMH (GSYİH) Oranı ve Önemi

Prim/GSMH ve KBP harcaması oranlarını ölçme ve değerlendirme amacıyla kullanmamızın amacı, sigorta priminin yatırımlara kanalize edilen tasarrufları artırma etkisinin yatırımları artırması ve artan yatırımların istihdam açığını azaltması, geliri artırması, artan gelirin tasarrufları artırması, artan tasarrufların yatırımları daha da artırması ve bunun büyümeye doğru giden bir döngü olmasıdır. Tüm dünya sigorta sektörünün etkinliğini ölçme ve değerlendirme çalışmalarında bu istatistikleri kullanmaktadır. Bu oranlarda bir süre GSMH baz alınmış, son zamanlarda ise GSYİH tercih edilmiştir. Biz de burada bu ayrımı belirterek istatistik verileri kullanacağız.

Onlarca yıldan beri sigortacılığın etkinliğini göstermek amacıyla bu oranlar üzerinde durulur. Sigorta üretimini

Tablo 1: Dünya Direkt Prim/GSMH

1950							
<%2		%2 - %4		%4 - %6			
Belçika	1,9	Avustralya	3,66	ABD	5,20		
Finlandiya	1,6	İsveç	3,61	İngiltere	4,80		
İsrail	1,55	Norveç	3,24	Kanada	4,32		
Fransa	1,54	Danimarka	3,14	İsviçre	4,01		
Fas	1,30	B. Almanya	2,45				
Brezilya	1,20						
Japonya	1,15						
Avusturya	1,03						
İtalya	0,88						
Meksika	0,75						
İspanya	0,75						
1978							
<%2		%2 - %4		%4 - %6		%6<	
Brezilya	1,14	Belçika	3,97	İsviçre	5,85	ABD	7,54
Meksika	0,90	Avusturya	3,89	İngiltere	5,73		
		İsrail	3,66	Avustralya	5,47		
		Fransa	3,62	Kanada	5,21		
		İspanya	2,19	B. Almanya	5,02		
		İtalya	2,12	İsveç	4,67		
		Fas	2,09	Japonya	4,64		
				Finlandiya	4,48		
				Norveç	4,42		
				Danimarka	4,20		
2010							
<%2		%2 - %4		%4 - %6		%6<	
Meksika	1,9	Brezilya	3,1	Avusturya	5,9	İngiltere	12,4
		Fas	2,8	Avustralya	5,9	Fransa	10,5
				İspanya	5,4	Japonya	10,1
				İsrail	5,2	İsviçre	9,9
				Norveç	4,5	Finlandiya	9,4
						Danimarka	9,1
						Belçika	8,8
						İsveç	8,4
						İtalya	8,1
						ABD	8,0
						Kanada	7,3
						Almanya	7,2

Tablo, SIGMA 08/1980, S. 4; 02/2011, S. 39'dan yararlanılarak hazırlanmıştır. 2010 yılı ile ilgili rakamlar Prim/GSYİH'dir.

sağlıklı bir şekilde GSMH'nın artış oranının üstünde arttırabilen ülkelerde süratli bir kalkınma görülmektedir. Zira sigorta üre-

timinin artması ile hem ekonomide yaratılanlar korunmakta, hem de tasarrufların artması nedeniyle yatırımların hayata geçi-

rilmesi mümkün olabilmektedir. Uluslararası karşılaştırmalarda ülkelerin nüfus, yüzölçümü, refah seviyesi gibi

sigorta potansiyelini etkileyebilecek can ve malların düzeyindeki farklılıklar göz önünde bulundurulmalıdır. Bu farklılıklar, direkt prim üretimi düzeyini de etkilemektedir. Doğal olarak 80 milyon nüfusa sahip bir ülkenin sigorta konusu 8 milyon nüfusa sahip bir ülkeden daha fazla olacağından direkt prim üretimi de daha fazla olabilecektir. O nedenle bu karşılaştırmalarda “Kişi Başına Prim Harcaması” tutarı “Direkt Prim Üretimi”nden daha hassas bir ölçüt olarak kullanılmaktadır. Şunu da belirtmek gerekir ki, gelişmiş ülkelerin 8 milyon nüfusluk bir ülkesi (örn. İsviçre), gelişmekte olan, ya da kalkınmakta olan 80 milyon nüfuslu ülkelerin (örn. Etiyopya, Türkiye) direkt prim üretiminin onlarca katı büyüklükte direkt prim üretebilmektedirler. Son yıllarda hızla gelişen Güney Afrika, Güney Kore, Tayvan, Tayland gibi ülkeler, ekonomik büyümelerinde sigorta tasarruflarını bir çarpan ya da hızlandıran gibi kullanarak hızla gelişmeyi başarmış, o nedenle de sigorta karşılaştırmalarında bazı kulvarlarda ABD, İngiltere, Kanada, İsviçre gibi ülkeleri geride bırakarak dünya sıralamasında en üst sıralara yerleşmişlerdir.

Kısacası, sigorta literatüründe, sigorta sektörlerinin gelişmişliğinin değerlendirilmesinde ilk etapta Direkt Prim Üretimi, Direkt Prim/GSYİH, KBP ve KBP/KBG verileri kul-

lanılmaktadır. Direkt prim üretimi, sektörün hem tasarruf, hem de risk yönetimi işlevlerine işlerlik kazandıracak potansiyel güçtür. Direkt prim üretimine bakılarak, makro bağlamda ülkenin sosyoekonomik düzeyi, ekonomik kayıpların telafi edilip edilemeyeceği, toplumun huzurlu olup olmadığı, istihdam açığının kısa sürede kapatılabilme olasılığı, hatta politik istikrarı tahmin edilebilir.

Dünya Prim/GSMH Gelişimi

Tablo 1’deki veriler, Swiss Re’nin sürekli yayını SIGMA içinde 1980 yılında yayımlanan 1950 ve 1978 yılı ile ilgili Prim/GSMH rakamları, o dönemde dünya sigorta priminin %90’ını üreten ülkelerle ilgili verilerdir. 1950 yılı, İkinci Dünya Savaşı sonrasıdır. Başta Japonya olmak üzere yerle bir olan dünya ülkeleri sosyoekonomik, politik açıdan yeni bir yaşam tarzına yönelmek çabasıdadır; ekonomik kalkınma, gelişme ve büyüme aşamalarında katkı yaratabilecek arayışlar ve oluşumlar içindedir. Para yaratma yani finansman arayışı da bu dönemde başta gelen sorunlardandır.

İkinci Dünya Savaşı yıllarından sonra sigorta, ülkelerin finansman konusunda yararlandığı en güçlü enstrüman olmuştur. O dönemde, devlet büyüklerinin, iş adamlarının verdikleri beyanatlarda, mahkeme kararlarında sigortacılığın gelişmesinin toplumun ve

ülkelerin sosyoekonomik yaşamı için ne kadar önemli olduğuna dikkat çekilmektedir. Kamu otoriteleri tarafından sosyoekonomik gelişmenin temelinde sigortacılığın bir lokomotif olduğu kabul edilmiştir. Nitekim Tablo 1’de görüldüğü gibi, 1950 yılında Prim/GSMH oranı %2’nin altında olan 11 ülke varken 1978 yılında bu bölgede bir tek Meksika ve Brezilya kalmıştır. %4 - %6 olan bölgede ülke sayısı 4’ten 10’a çıkmış, 1978’de %6’dan büyük oranlar için yeni bir kolon açılmış, ABD %6’nın üstüne çıktığı için bu kolona yazılmıştır.

Gelişmeyi göstermek amacıyla bu tablonun altına yine aynı ülkelerle ilgili 2010 sonuçları, yine SIGMA’dan yararlanarak verilmiştir. İnceleme dönemi içinde, 12 ülke %6’nın üstünde bir Prim/GSMH oranına kavuşmuştur. 1950 yılı için ele alınan ülkelerin verileri tekrar 1978 ve 2010 yılları için verildiğinden dolayı daha yüksek oranlara sahip olan ancak 1950 yılında kayıtları bile olmayan bu ülkeler tabloda gösterilememiştir. Oysa 2010 için, %18,4 ile Tayvan’ın ilk sırada olduğu bu oranda Güney Afrika %14,8 ile 2., Hong Kong %11,4 ile 5., Güney Kore %11,2 ile 6., Bahama %9,9 ile 10. sırada yer almaktadır. Dünya ortalaması %6,9; Avrupa ortalaması %7,5; Asya ortalaması %6,2’dir. 2012 yılında da sonuçlar 2010 ile eşdeğerdir. Yine ekonomik gelişme ve büyümeye odaklanan ülkeler sigorta direkt prim

üretimindeki artışı GSYİH artışının üstünde bir oranda artırmış ve dünya sıralamasında üst sıralarda yer almışlardır. Türkiye ise, %1,37 ile 72. sırada yer almaktadır.

SIGMA'daki 1980 yılında yayımlanan çalışmanın içinde Türkiye ile ilgili rakamların olmaması nedeniyle tabloya Türkiye ile ilgili rakamlar konmamış, aşağıda ayrıca verilmiştir. Sigorta Denetleme Kurulu'nun Yıllık Faaliyet Raporları'ndan elde edilen bilgilere göre ülkemiz, Prim/GSMH ya da GSYİH oranları ve sıralamaları bakımından,

- 1960'ta %0,5 ile 33 ülke içinde 31.;
- 1970'te %0,4 ile 45 ülke içinde 44.;
- 1980'de %0,3 ile 52 ülke içinde 52.;
- 1991'de %0,9 ile 52 ülke içinde 52.;
- 2009'da %1,3 ile 88 ülke içinde 76.;
- 2010'da %1,3 ile 88 ülke içinde 77.

sırada yer almaktadır.

KBP ve KBP/KBG Gelişimi

İkinci ölçütümüz kişi başına prim harcaması ile ilgili gelişimdir. KBP harcamasını verirken, kişi başına geliri düşük olan ülkemizde, prim harcamasının azlığının, kişi başına gelirden kaynaklanıp kaynaklanmadığını da araştırmakta yarar vardır düşüncesinden hareketle her iki gelişme ile ilgili bulgular da

Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2'de görüldüğü gibi, kişi başına geliri ülkemizin gelinine yakın olan ülkelerde kişi başına prim harcaması hep daha fazla olmuştur. Örneğin, Güney Afrika 1.174 ABD Doları KBG ile 70,80 ABD Doları prim tüketerek, KBG/KBP sıralamasında 7. sırada yer alırken, ülkemiz 1.110 ABD Doları KBG ile 4,50 ABD Doları prim tüketerek 42. sırada yer almıştır.

2011 yılı için, ülkemizin kişi başına geliri 10.576 ABD Doları, kişi başına prim harcaması ise 136 ABD Doları olup, dünya sıralamasında 62. sırada yer almaktadır. KBP/KBG oranı %1,28'dir. Malezya'da KBG 8.617 ABD Doları iken KBP tutarı 602 ABD Doları olup, KBG sıralamasında 68. sırada, KBP sıralamasında Türkiye'nin üstünde 40. sıradadır. KBP/KBG oranı %6,9'dur. Başka bir deyişle kişiler gelirlerinin %7'sine yakın bir kısmını sigorta primlerine harcamaktadırlar. Güney Afrika'da KBG 8.342 ABD Doları iken, KBP tutarı 1.037 ABD Dolarıdır. Yani kişiler gelirlerinin %12,43'ünü sigorta harcamasına ayırmaktadırlar. Dünya sıralamasında 32. sırada yer almaktadır. Sonuç olarak denebilir ki, onlarca yıldan beri dünyada ülkemizdeki KBG'den daha azını elde eden ülkelerde sigorta harcaması bizden çok daha fazladır. O halde ülkedeki sigorta harcamasının artırılmasında gelir düzeyi temel etkindir denemez.

Buraya dek verilen bilgiler çerçevesinde, onlarca yıldan beri sigorta direkt prim üretimi ya da sigorta harcamasının çağdaş ülkelerdeki düzeye hiçbir şekilde ulaşamadığı görülmektedir. Üretim düzeyi adeta istikrarlı bir şekilde dünya sıralamasında en alt sıralarda yer almış, özellikle primin gelir elastikiyeti onlarca yıl 1'in altında kalmış, son yıllarda ise 1'e ulaşmış ancak üstüne çıkamamıştır. Oysa bu onlarca yıl boyunca sektörün geleceğin sektörü olduğu, önünün açık olduğu, bir yıldız gibi parlayacağı yazılmış, söylenmiştir. Onlarca yıldan beri yapılan değişikliklere ve 2004 yılından bu yana yaşanan ve süreklilik arz eden sektörel değişim çabalarına, yasal, finansal, teknik ve teknolojik yapı iyileştirmelerine rağmen prim üretimi, sigorta şirketlerinin kârlılığı, ülke ekonomisinin tasarruf potansiyeli artırılmamış, sigortasızlık nedeniyle yaşanan ekonomik kayıplar azaltılamamıştır.

Üretimi artırmak amacıyla yapılanların etkin olamaması, sonuçları değiştirememesi, işletme biliminde "rigor mortis (ölüm katılığı)" diye tanımlanmaktadır. Halk arasında da "üzerine ölü toprağı serilmiş gibi" diye üretkenliğin, aktivitenin bittiği, içinden çıkılmayan bir katılığın olduğu durumlar ifade edilir. Rekabet gücünün kaybedilmesi, geçmişte yapılanlarla övünme,

REASÜRÖR

Tablo 2: Kişi Başına Gelir ve Kişi Başına Prim Harcaması Gelişimi

1960				
	KBG (ABD Doları)	KBP (ABD Doları)	KBP/KBG (%)	KBP/KBG Sıralaması
Filipinler	163	3,61	2,2	18
Fas	155	2,82	1,8	22
Hindistan	69	0,66	0,9	28
Türkiye	178 (29. sıra)	0,87	0,5	31
1970				
	KBG (ABD Doları)	KBP (ABD Doları)	KBP/KBG (%)	KBP/KBG Sıralaması
Fas	228	4,13	1,8	23
Filipinler	170	3,13	1,8	24
Cezayir	261	4,23	1,6	28
Malezya	363	5,80	1,6	29
Peru	325	4,34	1,3	30
Hindistan	94	1,00	1,1	31
Tunus	267	2,94	1,1	32
Mısır	202	1,60	0,8	34
Tayland	167	1,17	0,7	35
İran	369	1,72	0,5	38
Türkiye	350 (29. sıra)	1,08	0,3	39
Endonezya	70	0,17	0,2	40
1977				
	KBG (ABD Doları)	KBP (ABD Doları)	KBP/KBG (%)	KBP/KBG Sıralaması
Güney Afrika	1.174	70,80	6,0	7
Malezya	714	19,80	2,8	20
Portekiz	1.539	39,00	2,5	23
Fas	505	11,30	2,2	24
Filipinler	412	6,80	1,7	27
Hindistan	132	2,00	1,5	29
Mısır	308	4,30	1,4	30
Cezayir	1.001	14,00	1,4	31
Peru	507	6,10	1,2	32
Kolombiya	699	8,60	1,2	33
Meksika	1.010	10,10	1,0	35
Nijerya	373	3,70	0,9	37
Tayland	379	3,60	0,9	38
Endonezya	242	1,50	0,6	40
Türkiye	1.110 (29. sıra)	4,50	0,4	42

içine kapanma, dışa açılmaktan korkma, hala başarılı olduğuna inanma, “benchmarking” yapamama, geçmişteki sonuçları tanıtımında kullanma, yö-

netimdekilerin değişime dirençli olması “rigor mortis”in tipik belirtileridir. Nitekim bu durum, Cumhuriyet döneminde tesis edilen ve “Türk Sigorta

Sektörü” diye adlandırılabilen bir sektörü oluşturan şirketlerin neredeyse tümünün rekabet ortamından ürkererek, şirketlerini yabancı sigorta şirketle-

rine satmaları ile sonuçlanmıştır. Ancak görünen odur ki, hala sektör önemli bir aşama kaydedememiş, “rigor mortis” durumundan çıkamamıştır.

“Rigor mortis”, Türk sigorta sektörünün tüm kurum ve kuruluşlarını etkisi altına almış sektörel bazda etkili olmuştur. Kronik hal alan makro boyutta bir atalet olmuştur. Bu boyutta bir ataleti hazırlayan sebepleri tarihsel süreç içinde incelemek ve açıklamak bu durumdan çıkmaya yarayabilecek ipuçlarını verebilir.

Osmanlı Döneminde Sigortacılık Faaliyeti

Osmanlı'nın yaşamında ticaret ağırlıklı önem taşımamıştır. Oysa kara ve özellikle deniz ticaretinin önem taşıdığı ülkelerde güvence organizasyonlarına ve bu organizasyonlarla ilgili yasal düzenlemelere tarihin çok eski dönemlerinde bile rastlanmaktadır. Yazılı sigorta sözleşmesi olarak kabul edilebilecek ilk sözleşme örneği, 1347 tarihini taşımaktadır. Yangın sigortası şirketi ve yangın bürosu 1666 Büyük Londra Yangını'ndan sonra tesis edilmiştir. Bugün hala ayakta olan dev küresel sigorta şirketleri, yüz yıldan fazla bir süreden beri küresel boyutta faaliyette bulunmaktadır. Örneğin, Allianz sigorta şirketi 19. yüzyıldan beri küresel boyutta faaliyette bulunmaktadır. Olasılık hesaplarının şans oyunları dışında kullanılması

amacıyla geliştirilmesi 17. yüzyılda olmuştur. Bu yüzyıllarda yazılan sigortacılık kitapları, sigortacılığın sosyoekonomik hayat için olmazsa olmazlardan biri olduğunu savunan mahkeme kararları vardır.

Osmanlı, deniz ve kara ticaretinde önemli olanaklara sahip olmasına rağmen, ticarete uzak kalmıştır. Bu avantajını kullanamamış, özellikle sigortanın tasarruf işlevinin yatırımlar üzerine etkilerine işlerlik kazandıramamıştır. Osmanlı'da sigorta faaliyetleri 1838 Baltalimanı Ticaret Anlaşması'nı takiben, bir başka deyişle kapitülasyon haklarının verilmesinden itibaren, İngiliz ve Fransız yasalarının, tüccarlarına, Osmanlı ülkelerine ihraç edecekleri ya da Osmanlı ülkelerinden ithal edecekleri malların sigortalanması zorunluluğu getirmesiyle başlamıştır. Önceleri kendi ülkelerinden bu işlemleri yapan sigorta şirketleri zamanla Osmanlı topraklarının özellikle liman ve ticaret merkezlerinde acentelik ya da şubeler tesis ederek, bu potansiyeli değerlendirmeye çalışmışlardır.

Ecnebi ülkeler malların sigortalı taşınmasını zorunlu hale getirirken; Osmanlı, Müslüman halkın sigortadan uzak durması için gereken edimleri hayata geçirmiştir. Böylece yerli halkın sigortacılık yapmasının, sigortacılığı öğrenmesinin önü kesilmiş, ecnebi sigortacıların artması desteklenmiştir. Daha sonra Beyoğlu Pera Yangını, yine ecnebilerin

sivil risklerini sigortalatmasına neden olmuştur. Kısacası, Osmanlı'da sigortacılık, sigortacılığa karşı çıkan din adamlarının ve “frenk icadı”ndan uzak durmak isteyen muhafazakâr halkın, bu koşullardan yararlanmayı beceren ecnebi sigorta şirketlerinin tutumları nedeniyle topluma kazandıramamış, sigortacılık işlevlerinin halk tarafından öğrenilmesi, kabullenilmesi mümkün olamamıştır. Adeta matbaanın ülkeye girişi ve kabullenişinde yaşanan zorlukların daha da fazlası ve çok daha uzun yıllar bu kez sigorta sisteminde yaşanmıştır.

Bunun yanı sıra çok uzun bir süre ülkede sigortacılık yapan ecnebi kuruluşları denetleyen yasalar düzenlenmemiştir. Kim sigortacı, kim aracı, böyle bir hüviyeti neye dayanarak kullanıyor, yaptığı işlemler yasal mı değil mi bilmediği gibi, sigortalı ile sigortacı arasındaki sorunları da çözümlenecek bir kurum ya da kuruluş olmamıştır. Poliçelerde, genellikle Avrupa ülkelerinin mahkemeleri ihtilaf halinde yetkili kılınmıştır. Poliçeler çoğu kez Latin alfabesiyle ve yabancı dillerde düzenlenmiştir. Dolayısıyla hem sigortalı hem de sigortacı sahtekârlıklı olmuştur. Bu durum sisteme olan güvenin, henüz sistemle tanışırken sarsılmasına neden olmuştur. Yasal düzenlemeler yapıldığında ise zaten I. Dünya Savaşı'nın arifesine gelmiştir, Osmanlı hem içeride hem

dışarıda gücünü kaybetmiştir, hiçbir yasal düzenlemenin uygulanabilirliğini sağlama olanağı kalmamıştır.

Cumhuriyet Döneminde Sigortacılık

Osmanlı döneminde yerli halk ne sigortacılık yapabilmiş ne de kayda değer düzeyde kendi varlıklarını güvence altına alırdı. Dolayısıyla Osmanlı döneminde sigortacılığın ülkeye gelmiş olmasının Türkiye Cumhuriyeti dönemine devrolan ve yerli halkın işlerlik kazandıracağı bir altyapısı olmamıştır. Şu rakamlar bu tezi destekler durumdadır. 1930 yılında ülkede 50 sigorta şirketi faaliyette bulunmaktadır. Bunların 40'ı yabancı şirketlerin Türkiye'deki şubeleri, 9'u yabancı sermayeli, 1'i yerli sigorta şirkettir. Ancak, tümünün de üst yönetimi ecnebi yöneticiler tarafından yapılmaktadır.

Arkasından II. Dünya Savaşı olmuş, öncesi ve sonrasında ülke ekonomisinin içinde bulunduğu koşullarda ne ticaret ne de sigortacılık değerlendirilememiş, bu çizgi 1950 hatta 1960'a dek süregelmiştir. Bu yıllardan sonra bir "Türk Sigorta Sektörü" yaratmak amacıyla yönelik yerli sigorta şirketlerinin çoğunlukta olduğu bir sektör yaratılmaya çalışılmıştır. Ancak 1990'lara kadar yeni sigorta şirketlerinin kuruluşuna izin verilmemiş, fiyat tarifeleri tanzim, tasdik tarife

şeklinde devlet denetimi altında gerçekleşmiştir.

Cumhuriyet döneminde 1950'ye dek kurulan sigorta şirketleri ve Millî Reasürans, o dönemlerin dünya sigorta ve reasürans şirketleriyle boy ölçüşemeyecek düzeydedir; dışa açılmamıştır; serbest piyasa koşullarına ve aktüeryal hesaplara dayanan bir tekniğe sahip değildir; ülkenin ekonomisine katkıda bulunacak bir yapıya kavuşturulamamıştır. Yerli halktan sigortacıların yetişmesi, yerli sigorta şirketlerinin kurulması çeşitli nedenlerle 20. yüzyılın sonuna dek sürmüştür. Nitekim, riski yönetme konumunda olan sigorta şirketlerinin hangi riski kaç paraya yöneteceklerini bile yıllarca kamu yöneticileri saptamış, 20. yüzyılın sonuna doğru 1990'da serbest tarifeye geçilebilmiştir. Bilgi teknolojilerinin kullanımına ise, 21. yüzyılın başında geçilebilmiştir. Bunlar hayati derecede önemli gecikmelerdir.

Ne yazık ki bu yıllarda da küreselleşmenin etkisi altında olan dünya sigorta piyasasında güçlü şirketlerle rekabet edemeyeceğini anlayan sigorta şirketleri önlem almak yerine, piyasayı yabancı sigorta şirketlerine bırakmayı tercih etmişlerdir. Yabancı sigorta şirketleri önce ortak olarak ülke piyasasına girmiş, daha sonra ise şirketlerin tüm hissesini satın alarak gelişmiş ülkelerdeki doymuş piyasalar yerine, ülkemizde ve bölgede gelişme potansiyeli olan ülkelerde ge-

leceğe yönelik üretim artışı sağlama stratejisini hayata geçirmişlerdir. "Türk sigorta sektörü" içinde birkaç sigorta şirketi dışında yerli sigorta şirketi kalmamıştır.

Özetle, Kurtuluş Savaşı ve ardından gelen Cumhuriyet döneminde de durum 1980'li yıllara dek fazla değişmemiş, ancak sektörde yerli sigorta şirketlerinde artış, yabancı pa-yında düşüş seyri yaşanmıştır. Dolayısıyla ülkeye Avrupa'dan yüzlerce yıl sonra gelen sigortacılık sistemi, Cumhuriyet döneminde 'Türk sigorta sektörü' diye adlandırılacak bir gelişim göstermişse de sosyoekonomik katkı bağlamında bir katma değer sağlayacak düzeyde gelişmemiş, 21. yüzyıla, onlarca yıl süren "rigor mortis (ölüm katılığı)" modunda girmiştir. Az gelişmiş bir sigorta sektörü konusunda kalan Türk sigorta sektörü, toplumun refah düzeyinin yükseltilmesi, ülkenin sosyoekonomik ve politik düzeninin sağlanması, kalkınma ve gelişme çabalarının, verimliliğinin ve etkinliğinin artırılması, ekonomik kayıp ve çöküntülerin önlenmesi faaliyetlerinde beklenen performansı ve katkıyı sağlayamamıştır.

2004 Yılı ve Sonrası

21. yüzyılda ülkemizde, gerek e-devlet anlayışının önem kazanması, gerek AB ile entegrasyon çabaları, gerekse iletişim ve ulaşımda varılan

boyut her alanda olduğu gibi sigorta sektöründe de değişimi hızlandırmıştır. Özellikle düzenleyici ve denetleyici konumunda olan kamu yönetiminde sektörün içinde olduğu sorunları anlama ve çözüm için gereken her türlü değişime açık olma anlayışı hâkimdir. Sigortacılık Genel Müdürlüğü, yasal, finansal, kurumsal, teknik ve teknolojik altyapı eksikliklerinin tamamlanması konusunda önemli gelişmelere ön ayak olmuş, bu değişimlerin içinde yer almış ve sektörün altyapısını tümüyle çağdaş niteliklere kavuşturmuştur. Toplumun sigorta bilincini artırmaya yönelik, tanıtım, eğitim ve öğretim faaliyetlerine yer vermeye ve farkındalığı artırmaya yönelik çalışmalara başlanmıştır. Burada kamu kesimi yapması gereken değişimi gerçekleştirmiştir. Ancak, yine de üretimde ve kâr-

lılıkta önemli artış sağlanamamıştır.

Sonuç

Sigorta sektörünün “rigor mortis” denen ölüm katılığın- dan çıkabilmesinin kolay olduğu söylenemez. Kanımızca, yasal, finansal, kurumsal, teknik ve teknolojik açıdan önemli bir eksiklik kalmamıştır. Ancak zor olan toplumun talebini uyarmaya yönelik faaliyetlerin yoğunluğu, etkinliği ve sürekliliği ile ilgili çalışmalar ve bu çalışmalara paydaş olarak katılması gereken, eğitim kurumlarının, sigorta şirketlerinin, kamu düzenleyici ve denetleyici organlarının, araçlarının ve sivil toplum örgütlerinin aralarında sinerji yaratarak güçlü bir stratejik planla toplumu bilinçlendirmektir. Bu da kültürel yapının değişimi ve sosyal sermaye üretkenliğinin sağ-

lanmasını gerektirir. Sosyal sermaye herkese hoş görünmek ve lafta kalmayla zenginleştirilemez. Sosyal sermaye güven esasına dayanır. Güven sosyal sermayenin üretkenliğini artırır. Sigortacılık da güven esasına dayanır. O nedenle yukarıda anılan kurum ve kuruluşlar arasında yaratılacak sinerji, güvene dayalı bir temeli yaratabildiği takdirde, sosyal sermayenin güçlenmesi, sigorta tüketicisinin ve üretiminin artması gerçekleşecektir.

Sigorta şirketlerinin ve araçlarının tek başına bu boyut- taki tanıtım ve bilinçlendirmeyi başarmaları bugüne dek olduğu gibi, yarınlar için de yeterli olmayacaktır. Kanımızca sosyal sermaye üretkenliğinin ve kültürel değişimin gerçekleşebilmesi ve ölüm katılığın- dan çıkılabilmesi, ancak makro düzeydeki bir işbirliği ile mümkün olabilecektir.

Kaynaklar

Kitaplar

- Cohen, D.; Prusak, L.; *Kavrayamadığımız Zenginlik, Kuruluşların Sosyal Sermayesi, Harvard College, 2001; Çeviren, A. Kardam; Mess Yayınları, 2001, İstanbul*
- Çelebioğlu, F.; *Davranış Açısından Örgütsel Değişim, İşletme Fakültesi Yayınları, No: 238, İstanbul*
- Duman, G.Ş.; *Türk Sigorta Sektöründe Boş Kapasiteler ve Ekonomik Kayıplar, 1990, Bilaraş Bilimsel Araştırma Merkezi, İstanbul*
- Ererdi, H.C.; *Sigortacılığımızın Tarihi, Commercial Union, 1998, İstanbul*
- Gün, A.; *Sigorta Rehberi, Kağıt ve Basım İşleri A.Ş., Millî Reasürans Kütüphanesi, 1942, İstanbul*
- Kahya, F.; *Osmanlı Devleti'nde Sigortacılık, Libra Kitap, 2010, İstanbul*

- Kavrakođlu, İ.; Değişim ve Yaratıcılık, Kalder Yayınları, Rekabetçi Yönetim Dizisi, No: 4, 1998, İstanbul
- Kazgan, H.; Soyak, A.; Koraltürk, M.; Cumhuriyetin 75 Yıllık Sigortacısı Koç Allianz, 1998, İstanbul
- Kender, R.; Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku, 2005, 8. basım, Arıkan Yayınevi, İstanbul
- Koçel, T.; İşletme Yöneticiliđi, Arıkan Yayınevi, 2005
- Neyzi, A.H.; Benim Sigortacılarım, Dünya Yayıncılık A.Ş., 1998, İstanbul
- Uralcan, G.Ş.; Sigortacılık Uygulamaları, AÜ Yayınları, No: 1626, 2009, Eskişehir
- Uralcan, G.Ş.; Temel Sigorta Bilgileri ve Sigorta Sektörünün Yapısal Analizi, Hiperlink, 2011, İstanbul
- Waterman Jr, R.H.; Adhocracy The Power To Change, Whittle Direct Books, 1990, USA
- Yazıcı, Bedi; Benden Bu Kadar, Halk Reasürans A.Ş., 1992, İstanbul
- Yazıcı, S.; Yanık, S.; Elektronik Sigortacılık, Der Yayınları, 2002, İstanbul

Elektronik Ortam, Dergi ve Makaleler

- Baskıcı, M.; Osmanlı Anadolu’sunda Sigorta Piyasası, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi A.Ü. S.B.F. Dergisi, Cilt 57, Sayı 4, Ekim-Aralık 2002
<http://Dergiler.Ankara.Edu.Tr/Dergiler/42/469/5369.Pdf>
- Örgütsel Öğrenme, Çeviren Nurettin Elhüseyni, Harvard Business Review Dergisi’nden Seçmeler, Wenger, C.E; Snyder, M.W; Uğraş Toplulukları Makalesi, MESS Yayınları, No: 366, 2001, İstanbul
- Sigma; Swiss Re Sürekli Yayını
- Özdemirci, F.; Bir Disiplin Olarak Belge Yönetimi Bildirisi, 2004; Kütüphaneciliğın Destanı Uluslararası Sempozyumu, 21-24 Ekim 2004, Ankara
- Knowledge Management Center, Knowledge Management in Insurance Sector, Info-Driven Insurers Form KM Vanguard, 11.06.2011
- Zimmerman, A.K.; Insurance Companies Takes Knowledge Online, Peter Arnold Associates, May, 2003

Doç. Dr. G. Şebnem URALCAN
Haliç Üniversitesi

Yabancı Basından SEÇMELER

Yükselen Piyasalara İtinayla Yaklaşmak

Birçok şirket Afrika, Latin Amerika ve Asya'daki faaliyetlerini geliştirmek için girişimde bulunmakta, ancak böylesi yeni pazarlar mevzuat ve yerel yönetimden kaynaklanan zorlukları da beraberinde getirmektedir.

Küresel mali krizden bu yana şirketlerin yeni faaliyet alanlarında rekabet içine girmeleriyle beraber, dikkatler Asya'nın bazı bölgeleri, Latin Amerika ve Afrika'nın aralarında bulunduğu gelişmekte olan piyasalara çevrilmiş durumdadır. Bu bölgelerin birçoğu, küresel kriz nedeniyle ekonomileri reel anlamda daralma yaşamamış bölgelerdir ve kâr elde etmek için altın fırsatlar sunmaktadırlar.

Başta milyarlarca dolar değerinde altyapı projeleri olmak üzere, birçok büyük proje bu bölgelerde hayata geçirilmektedir. Bu nedenle çok sayıda kurum ve hükümet karşılaşılabilecekleri sorunlar karşısında teminat sağlamak amacıyla sigorta ve reasürans şirketlerine başvurumaktadırlar.

Bu arada dünya genelinde piyasa düzenleyicileri, krizin temelinde yatan sebeplere inmekte ve birçok kamu otoritesi böyle bir sonuçla bir daha karşılaşılmasını için kurumsal denetim mevzuatlarını daha sıkı bir hale getirmektedir.

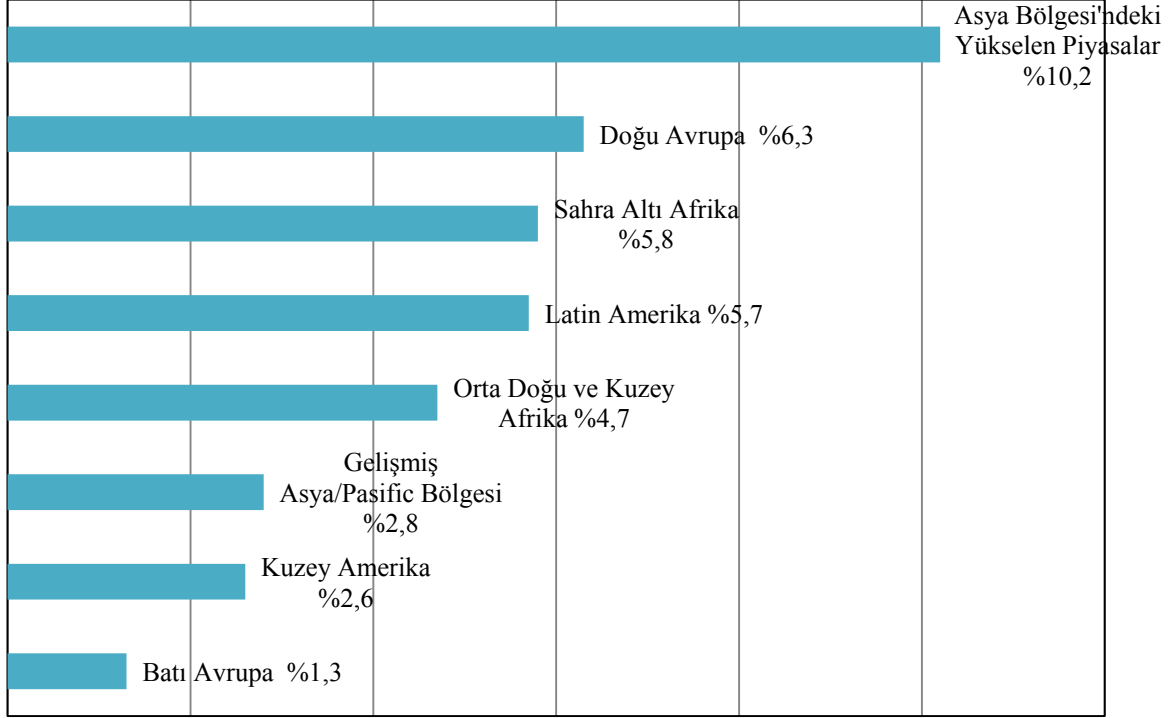
Reasürans Sorunu

Kimi ülkelerde talep hızlı bir yükseliş göstermekten, bu tarz projelere yerel ölçekte

sigorta veya reasürans teminatı sağlamak gittikçe zorlaşmaktadır. Kamu otoritelerinin sigortalıların çıkarlarını daha sıkı denetimlerle koruma teşebbüsleri, hükümetlerin sermaye ve kârın ülkede kalması yönünde artan istekleriyle çelişki yaratabilmektedir. Hükümetler, çok uluslu reasürörler ve global sigorta merkezlerinin ülkede elde edilen kârı yurtdışına çıkarıyor olmalarına sıcak bakmazken; yerel reasürörler için ise kamu otoritesinin artan taleplerini karşılamak gitgide zorlaşmaktadır.

Karşılaşılan tablo şüphesiz ki, global işletmelerin fırsattan istifade ediyor oldukları anlamına gelmemektedir. Kredi derecelendirme kuruluşu AM Best tarafından yayınlanan bir rapora göre, bazı reasürörler

**Grafik: Sektöre Genel Bakış
(2020 Yılına Kadar Sigorta Primlerindeki Reel Büyüme Oranlarına
Göre Bölgelerin Dünya Sıralaması)**

*Not: 2013-2020 Yılları Arası Mal ve Kaza Sigortaları Reel CAGR
Reel CAGR: Enflasyona Göre Düzeltilmiş Yıllık Ortalama Büyüme Oranı*

Kaynak: Munich Re

direkt olarak veya iş ortaklıkları ve yatırımlar aracılığıyla Latin Amerika, Çin, Orta Doğu ve Afrika gibi gelişmekte olan piyasalara girmektedirler. Raporda bu fırsatların genellikle portföy çeşitlendirme yönünde fayda sağladığı ve rekabetçi baskılar ve azalan talep karşısında temel faaliyetlerdeki hacmi aynı seviyede tutmaya yardımcı olduğu belirtil-

mektedir. Ancak, raporda, şirket yönetimlerinin stratejik kararlar almadan önce bu faaliyetleri ve yatırımları kâr elde edecek şekilde yönetmek için olumsuz etkenleri de göz önünde bulundurdıkları ve bu piyasalarda ihtiyaç duyulacak birikime sahip oldukları da eklenmektedir.

Fitch tarafından yayınlanan diğer bir raporda ise, birçok

global reasürörün gelişmiş pazarlarda azalmakta olan talebi telafi etmek için, sermayelerini Latin Amerika'nın bazı bölgeleri, Asya-Pasifik, Afrika ve Orta Doğu'nun da içlerinde bulunduğu gelişmekte olan piyasalarda artan talebe kapasite yaratmak amacıyla kullandıkları belirtilmektedir.

Fitch'in raporunda, global reasürans sektörünün bahsi

geçen küçük ama gelişen piyasalarda genişlerken ihtiyatlı bir tutum sergilediği belirtilmektedir. Bununla birlikte, gelişmekte olan piyasaların, global şirketlerin çeşitlendirilmiş reasürans riski portföyünün önemli bir kısmını oluşturacağı da öngörülmektedir. Rapor da ayrıca, global şirketlerin bu bölgelere karşı artan ilgisinin yerel reasürörler açısından yeni bir zorluk yaratacağı da ifade edilmektedir.

Kimi yerel reasürörler için çıkış yolu, yurtiçinde veya yurtdışında genişleyerek faaliyet alanlarını arttırmakta yatmaktadır. IRB Brasil Re ve Africa Re kendi geleneksel sınırlarının ötesini görebilen iki güçlü oyuncu olarak iyi bir örnek oluşturmaktadır.

Latin Amerika

AM Best, IRB'nin faaliyet raporundan yola çıkarak, bu şirketin Arjantin'e ek olarak, Peru, Meksika, Kolombiya, Uruguay ve Ekvator'da da reasürans faaliyetlerine başladığını ve Venezuela'da lisans alma sürecinde olduğunu belirtmektedir. Bu aşamada, yabancı bir reasürör olarak faaliyetlerinde hacim kazanmasında yaşanılacak asıl zorluğun, IRB'nin Brezilya'daki mevzuat çerçevesinde tecrübe ettiği gibi, güçlü bir marka bilinirliği veya hazırlık süreci olmaksızın piyasa rekabetine girmesi olduğunu söylemektedir. Ancak sürecin pek kolay olmayacağı

açıktır. Uluslararası bir hukuk firması olan Mayer Brown'da hukuk müşaviri olan Carlos Fane, bölgede sigortacılar ve reasürörleri ilgilendiren bir dizi yasal düzenlemeyi sıkılaştırmaya yönelik adımların atılmakta olduğunu dile getirmektedir.

Özellikle Ekvator, Meksika ve Arjantin'de bu konuda bazı gelişmeler olmuştur. Ekvator'daki sigorta piyasası görece küçük olmasına rağmen, yakın geçmişte yaklaşık 45 sigorta şirketini barındırmaktayken, yeni kanunların yaptırımları karşısında faaliyete devam eden şirketlerin sayısında düşüş kaydedilmiştir. Buna rağmen birçok yeni proje, özellikle de petrol sektörü sigorta teminatı ihtiyacı içindedir.

Fane, Arjantin'in en ilginç örnek olduğunu söylemekte ve gelişimin serbest piyasa yönünde olduğu diğer Latin Amerika ülkelerinin aksine, sermayenin ülke içinde tutulması konusunda hükümet baskısı sebebiyle Arjantin'in tam tersi bir yönde hareket etmekte olduğunu sözlerine eklemektedir. Bu gelişmenin sonucunda Arjantin piyasasında ciddi bir daralma görülmektedir. Hükümetin sigorta şirketleri için hâlihazırdaki 60 Milyar Arjantin Pesosu (10,5 Milyon ABD Doları) civarındaki asgari sermaye gerekliliğini iki katına çıkarma arzusunda olduğunu ve bunun olumsuz gelişmeleri körükleyeceğini ifade etmek-

tedir. Meksika'da geçtiğimiz Nisan ayında, 2015'den itibaren geçerli olacak yeni bir sermaye yeterliliği düzeni oluşturmak amacıyla bir yönetmelik kabul edilmiştir. Fane, bu gelişmelerin bir ölçüde küresel mali krizin yansımaları olduğu, ancak krizden çok da etkilenmemiş olan Latin Amerika'da mevzuatın giderek etkin ve katı bir hal aldığı görüşündedir.

Asya'daki yerel reasürörler için 2011 yılında bölgeyi etkisi altına alan doğal afetlerin ardından toparlanma süreci devam etmektedir. AM Best, 2011'de Asya'daki reasürörlerin sermayelerinin ciddi şekilde kayba uğradığını ve Tayland merkezli Thai Re ve Asian Re'nin %86 ve %57'lik oranlarla en yüksek sermaye kaybı yaşayan şirketler olduğunu belirtmektedir. Rating şirketi, buna rağmen geçtiğimiz yıl birçok reasürörün sermayelerini yeniden yükseltip, risk iştahlarını değiştirdiklerini, underwriting ve mali kârlılık üzerine odaklandıklarını söylemektedir.

AM Best, reasürans sektörüne aktarılan sermayenin, gerek yeni bölgesel reasürörler, gerekse global reasürörlerin portföylerini yeni bölgelerle çeşitlendirmeleri nedeniyle iki haneli büyüme rakamlarına ulaşan bu yeni sermaye kanalıyla genişlediğini belirtmektedir. Son iki yıldır Bermuda reasürörleri ile Lloyd's, Singapur piyasasına katılan önemli aktörler olmuştur.

Afrika

Bu bölgede, temel altyapı projeleri, tarım ve ticari mallar için reasürans talebi gün geçtikçe büyümektedir. Ancak yerel şirketlerin karşılaştığı en temel problemlerden biri ticari sigortalar konusundadır. Bazı ülkelerde, yerel şirketlerden hiçbirinin riski yurtiçinde tutmak için yeterli kapasitesi olmaması sebebiyle reasüransın %100'ü yurtdışına devredilmektedir.

Zep Re Genel Müdürü Hope Murera, geçtiğimiz yıl yaklaşık 720 Milyon ABD Doları tutarında primin sadece Afrika piyasalarından Lloyds'a aktarıldığını söylemektedir. Bu durumda reasürans şirketleri yerel faaliyetlerini alışlageldik pazarların dışına taşımaya başlamışlardır. Örneğin Zep Re ve

Kenya Re Batı Afrika'ya, Ghana Re ve Continental Re ise Doğu Afrika pazarına yönelmişlerdir. Murera, özellikle ulusal reasürörlerin sermaye yapılarını güçlendirmelerinin zorlu bir süreç olduğunu belirtmektedir. Bununla beraber kamu otoritelerinin yerel kapasitenin kullanılması konusundaki yaptırımlarını giderek arttırdıkları göz önünde bulundurulduğunda, reasürörlerin yerel ölçekte kurumsallaşmak zorunda kaldıklarını belirtmektedir.

Murera, sektörün birçok sorunla karşı karşıya olduğunu, uzmanlık ve kapasite gerektiren daha büyük riskler karşısında piyasanın bölünmesinin kapasite sorunlarını da beraberinde getirdiğini söylemektedir. “Bu çerçevede, konsolidasyon yasal düzenlemelerle

mi zorunlu hale getirilmelidir, yoksa bu gelişme piyasa dinamiklerine (riske dayalı iş yapımı) mi bırakılmalıdır?”, “Ülkeler yerel kapasitenin kullanılmasını zorunlu kılmak suretiyle reasürörlerin kıt sermayelerinin farklı pazarlar arasında bölünmesini önlemeli midir?” soruları akla gelmektedir. Görüldüğü kadarıyla, gelecek birkaç yıl içerisinde gelişmekte olan piyasalar bu soruları cevaplıyor olacaklardır.

Global Reinsurance

Kış 2013

Çeviren: Ceren DEMİRTAŞ

Tazminat Esaslı (Indemnity Triggered) Katastrofik Tahvillerin Kullanımı Giderek Artmaktadır

Hasarları anlamaya zaman ayırmak, sermaye yönetiminin gelişmesine yardımcı olacaktır.

Tazminat esaslı katastrofik tahvillerin kullanımı artmaktadır. Deneyimli sponsorlardan yeni katılımcılara, tüm piyasada bu tahvillerin kullanımı 2007 yılından bu yana benzeri görülmemiş bir seviyeye ulaşmış ve büyüme hızı günümüzde daha da artmıştır. Ancak, tazminat ile tetiklenen tahvil işlemlerinin artması ile birlikte sektör hasar endeksi ile tetiklenen katastrofik tahvillere göre daha farklı bazı zorluklar ortaya çıkmaktadır. Tazminat ile tetiklenen işlemler, sponsorun sadece iş yazım felsefesini (çoğu eleştirmenin odak noktası olan) incelemekle kalmayıp, hasar uygulamalarının kalitesi ve felsefesini de titizlikle araştırarak yatırımcılar gerektirmektedir.

Hasarın tasfiyesi ve ödenmesi uygulamaları, sigorta bağlantılı tahvil piyasasında (ILS-Insurance Linked Securities) iş kabulü (underwriting) kadar ilgi

görmemekle beraber, tazminat ile tetiklenen katastrofik tahvilleri anlayabilmek açısından son derece önemlidir. Katastrofik hasarların tasfiye ve ödenmesindeki kalite, ödeme süresinin yanı sıra, teminatın başlangıç noktası ve tamamen tükenmesi gibi hususları da etkileyebilmektedir. Bu konuların sermayenin en uygun şekilde dağıtılması, geçici masrafların ölçülmesi ve genel portföy yönetimi üzerinde etkileri bulunmaktadır.

Hasar tasfiyesi ve ödenmesi uygulamalarının tazminat ile tetiklenen bir katastrofik tahvil üzerindeki olası etkilerini anlayabilmek için ILS işlemlerinin tarafları şu beş soruyu cevaplamaya hazır olmalıdır:

1. Katastrofik Olaylar Nasıl Belirlenir?

Katastrofik bir tahvilde hangi hasarların teminat kapsamında değerlendirileceğinin belirlenmesi tazminat ile tetiklenen işlemler için eskiden beri üzerinde durulması gereken bir konu olmuştur. Bir katastrofik

hasarın belirlenmesinde yapılacak hatalar –ve moral tehlike– belli bir olaya atfedilemeyen hasarların teminat kapsamına girmesine ve buna bağlı olarak teminatın başlangıç noktasına hemen ulaşılmasına ve teminatın kısa sürede tükenmesine neden olabilecektir. Bu tür hataların gerçekleşmesini engellemek için sponsorların sağlam kontrol mekanizmalarına, hangi hasarların teminat kapsamına alınacağına ilişkin net bilgiye ve gelişmiş bir hasar yönetim altyapısına ihtiyaçları bulunmaktadır. Teminat kapsamına girecek katastrofik olayların belirlenmesi için üçüncü kişilerin kullanımı, tazminatla tetiklenen işlemin taraflarına objektif bir standart sağlayabilir.

2. Hasarın Sonuçlanması ve Ödemenin Gerçekleşmesi Ne Kadar Zaman Gerektirir?

Zaman, tazminat ile tetiklenen tahvil yatırımcılarının karşı karşıya olduğu en önemli risklerden biridir. Gereğinden uzun

bir süreç, sermayeyi bağlayarak yatırımcıların sermayeyi gelir sağlamak amacıyla önemli noktalara dağıtmasına (örneğin, 1 Ocak reasürans yenilemeleri), dolayısıyla nakdin alternatif getirisine engel olabilir. Ayrıca, gereğinden kısa dönüş süreleri ise daha yüksek hasar ödemelerine (teminatın başlangıç noktasına kısa sürede ulaşılması ve teminatın hemen tükenmesi de dâhil) neden olabilir.

Sağlıklı ve verimli bir hasar organizasyonu, hasarların daha iyi ve daha hızlı değerlendirilmesi yoluyla bu riski azaltabilir. Bu tür organizasyonlar katastrofik olaylar ile ilgili gelişmiş, açık ve detaylı operasyonlara, güncel teknolojiye, hızlı bir şekilde süreci yönetme ve hasar yönetim raporları hazırlama kabiliyetine sahiptir. Ayrıca, güçlü organizasyonlar, sistemlerinde hem kadronun, hem de bağımsız eksperlerin katastrofik hasarları doğru değerlendirmesini sağlayacak süreçler barındırır.

3. Hizmet Sağlayıcılar İle İlişkiler Ne Kadar Güçlüdür?

Katastrofik bir olay gerçekleştiğinde sigorta şirketleri çoğu zaman yüksek miktardaki tazminat talepleri ile başa çıkabilmek için bağımsız eksperler görevlendirmektedir. Güvenilir bağımsız ekspertiz şirketlerinin yanı sıra, hizmet sağlayıcılarla (örneğin, tamirat yüklenicileri, ağaç işleriyle il-

gilenen şirketler, hurdalıklar, çekici şirketleri ve araç kiralama acenteleri) iyi ilişkilere sahip olmak hasar tasfiye ve ödeme işlemlerini hızlandırabilmekte ve gereğinden fazla ödeme yapma riskini azaltabilmektedir. Bu tür ilişkilere sahip olmayan sigorta şirketleri, özellikle yüksek yoğunlukta sigortalının bulunduğu yerlerde, daha uzun dönüş süreleri ve daha yüksek hasar ödemelerinden zarar görebilmektedir. Bu da gerek katastrofik tahvilin sonuçlandırılması sürecini yavaşlatabilmekte, gerekse teminatın başlangıç noktasına kısa sürede ulaşma ve teminatın hemen tükenmesi olasılığını arttırabilmektedir.

4. Katastrofik Hasarların Takibi Nasıl Yapılmaktadır?

Bir sponsor, katastrofik hasar yönetim raporları için gerekli olan hasar verilerini, tercihen dışarıdan sağlanan bir katastrofik değerlendirme hizmeti aracılığıyla, hızlı ve doğru şekilde alabildiğini kanıtlamak zorundadır. Bu nedenle, sponsorun hasarları takip etmek için kullandığı sistemleri anlamak önemlidir. Zamanında ve yeterli bir raporlama yapabilmek açısından, sponsorun katastrofik hasarları toparlama, takip etme ve katastrofik bir olay sonrasında ortaya çıkabilecek zorlukları saptama yeteneği büyük önem taşımaktadır.

5. Bir Anlaşmazlık Olduğu Takdirde?

Bir anlaşmazlık doğduğu ve bu anlaşmazlığın, örneğin hake yoluya uzlaşma gibi bir yolla çözülmesi durumu ortaya çıktığı takdirde, tazminat ile tetiklenen tahvil işleminin tarafları bazı zorluklarla karşılaşabileceklerdir. Hasarların teminat kapsamında olup olmadığının değerlendirilmesi zaman alabilmekte ve bu durum hem ödeme sürecinin uzaması, hem de nakdi elde tutma nedeniyle maliyetlerin yükselmesine yol açmaktadır. Dışarıdan sağlanan katastrofik değerlendirme hizmetleri, katastrofik bir olayla ilgili tarih, durum ve risklerin incelemeler sırasında kullanılması nedeniyle, süreci daha kolay ve verimli hale getirmeye yardımcı olabilmektedir. Katastrofik hasarın kapsamı ile ilgili ortak bir tanım oluşturmak, inceleme ve çözüm sürecinin daha etkin olmasını sağlamaktadır.

Tazminat ile tetiklenen katastrofik tahvil kullanımının artması, piyasanın geliştiğini göstermektedir. Bu gelişme, beraberinde hasarları anlamak için zaman ayırma sorumluluğunu da getirmektedir. Bunun sonucunda ise sermaye yönetimi süreci gelişme kaydedecektir.

Global Reinsurance
Kış 2013
Çeviren: Ekin ZARAKOL